

čanstva? Smijemo li se još tužiti na siromaštvo vjere i na umornost Crkve? Kad je Crkva još uvijek, i više nego ikada, mučenička, to je jamstvo da u njoj još uvijek živi neslomljena snaga Duha Svetoga. Znak trpljenja je znak njezina nepobjediva života. Služiti tom životu to je zadaća budućeg koncila, koji će kao koncil obnove manje imati da formulira nauk nego će radije nanovo i dublje omogućiti svjedočanstvo kršćanskog života u svijetu, da ne bude samo »Krist jučer«, nego »isti Krist jučer i danas i zauvijek« (Hebr 13,8).«

DVOJNI POGLED NA CERKVENO LETO IN NA BOŽIČ

Danes se splošno uči, da se liturgično leto začne z adventom in konča s poslednjo nedeljo po binkoštih. Tudi proprium de tempore v brevirju in v misalu se začne s prvo adventno in konča s poslednjo pobinkoštno nedeljo. Prav tako novi kodeks rubrik, ko našteva čase cerkvenega leta, najprej navaja adventni čas, nato božični čas (tempus natalicium), ki ga razdeli na čas Gospodnovega rojstva (tempus Nativitatis) in čas Gospodnovega razglašenja (tempus Epiphaniae). To podstavlja tudi okrožnica Mediator Dei, ko govori o glavnih časih cerkvenega leta in najprej razpravlja o adventu.

Liturgični teksti se pa ne dajo dosledno vskladiti s tem pojmovanjem cerkvenega leta. Adventna liturgična besedila spadajo bolj na konec kakor pa na začetek cerkvenega leta. Intonacijo adventnemu času daje evangelij prve adventne nedelje o vesoljni sodbi, ki je vsebinsko isti kakor evangelij poslednje pobinkoštno nedelje — ta pa je po galikanski liturgiji, ki je štela pred božičem pet nedelj, spadala tudi že k adventu. Adventne himne v brevirju so prepletene z eshatološkimi motivi in premnogo prelepih adventnih antifon se očitno nanaša na paruzijo. Adventna motivika je torej izrazito eshatološka.

Nadalje bi pričakovali med koncem starega in začetkom novega cerkvenega leta večjo zarezo v liturgiji; toda take zareze ni. Nasprotno pa najdemo zarezo sredi cerkvenega leta, na prvo predpostno nedeljo. Tu najdemo tekste, ki bi pač najlepše spadali na čelo cerkvenega leta. Tu slišimo v mašnih berilih o povabilu na delo, o življenju, ki je borba. Tu začnemo z branjem Geneze, ki ni le prva knjiga v vrsti svetopisemskih knjig, temveč je v resnici tudi uvod v vse versko dogajanje. Tu utihne do velike noči aleluja, kar pomeni, da

je tu velik mejnik. Tu se pričinja novo poglavlje, to je vsebinsko uvod v cerkveno leto.

POJMOVANJE CERKVENEGA LETA NEKDAJ

In res, liturgično leto se je nekoč, v prvem tisočletju, dejansko začinjalo z velikonočnim časom, to je s prvo predpostno nedeljo, končalo se pa s praznikom razglasenja — pozneje pa, ko so cerkveno leto začinjali z vigilijo Gospodovega rojstva, s poslednjo adventno nedeljo. Ta okolnost nam pojasnjuje dvoje. Prvič, da cerkveno leto ni le spomin na Gospoda, ampak tudi nadaljevanje njegovega odrešilnega dela. Namen cerkvenega leta je lepo izražen v berilu prve adventne nedelje: »Nadenite si Gospoda Jezusa Kristusa« (Rimlj 13, 14). Lepo ga je označil tudi sv. Avgustin, ki je zapisal: »Višek bogoslužnosti je, da njega, ki ga častiš, posnemaš« (prim. Mediator Dei 150). Iz dejstva, da se je cerkveno leto nekoč začinjalo s prvo predpostno nedeljo, uvidevamo drugič, da je bil praznik epifanije nekoč to, kar je danes praznik Kristusa Kralja v jesenski dobi cerkvenega leta. Po svoji liturgiji je praznik epifanije ostal vedno isti. Treba je je, da v njegovih tekstih gledamo simbole Kralja, pred katerim se ob vesoljni sodbi zbira »moč narodov«. Zlasti vstopni spev mašnega obrazca za praznik epifanije govori o tem.

V tako gledanem liturgičnem letu stopa pred nas Jezus Kristus s skrivnostjo svojega odrešilnega dela kot učitelj, duhovnik in Kralj. Po liturgiji vabi vernike, da se v predpostnem času vadijo v zatajevanju, v času trpljenja in veliki teden odmrjejo svojim neurejenim željam, za veliko noč z njim vstanejo (k novemu življenju, se v velikonočni dobi z njim vesele in v duši novo življenje utrdijo, v binkoštni dobi z njim rastejo v krepostih in ga tako ob njegovem drugem prihodu brez strahu pričakujejo kot sodnika. Z drugo besedo: po liturgičnem letu, vsako leto znova. Kristus svoje vernike vodi po poti duhovnega očiščevanja in razsvetljevanja k združenju z Bogom. Liturgija je visoka šola askeze in vir obilnega duhovnega življenja.

Ob takem gledanju na cerkveno leto imajo božični prazniki svoj posebni pomen. Dominanta vsega adventnega in božičnega časa je pričakovanje drugega Gospodovega prihoda. To je še posebej vidno v prošnji božične vigilije, ki pravi: »Daj, da bomo tvojega edinorojenega Sina, ki ga z veseljem sprejemamo kot odrešenika, brez strahu gledali kot prihaja-

jočega sodnika.« Da tembolj zahrepenimo po Gospodu, ki ima priti, da ustanovi svoje večno kraljestvo in obnovi nebo in zemljo, se v adventu in v božičnem času liturgično spominjamo Gospodovega prvega prihoda, dolečnejše rečeno, njegovega prikazanja in bogojavljanja v njegovem skritem življenju. Spominjamo se prikazanja Gospodovega v telesu: pri rojstvu, pri obrezovanju, Simeonu in Ani (v nedeljo po božiču) in učenjakom v templju (sveta družina), pa tudi njegovega bogojavljenja (teofanije) ali prikazanja v božji naravi: modrim po zvezdi, učencem v Kani in vsemu ljudstvu pri krstu ob Jordanu. O teh treh teofanijah govori antifona k Marijini pesmi na praznik razglašanja: »Praznujemo sveti dan, ki je poveličan s tremi čudeži: danes je modre zvezda pripeljala k jaslicam; danes se je na ženitnini voda spremenila v vino; danes se je Kristus dal Janezu v Jordanu krstiti, da bi nas odrešil, aleluja«. Obhajane skrivnosti prvega Gospodovega prihoda naj nas torej pripravi na drug, Gospodov prihod.

POJMOVANJE CERKVENEGA LETA V SREDNJEM VEKU

V drugem tisočletju so na cerkveno leto začeli gledati z zgolj zgodovinskih vidikov. Srednjeveški liturgiki so v raznih dobah liturgičnega leta gledali razne zgodovinske dobe: v adventu dobo pred Kristusom, od božiča do binkošti dobo Gospodovega življenja na zemlji, v času po binkošti pa zgodovino svete Cerkve. Zato liturgičnega leta niso več začeli s prvo predpostno nedeljo, marveč s prvo adventno nedeljo. To je bilo bolj skladno z zgodovinskim gledanjem. Božičnih praznikov niso več gledali eshatološko, postali so jim le spomin na Gospodovo rojstvo in njegovo mladost. Umljivo je, da zato tudi mi gledamo običajno na liturgično leto, vsaj deloma, z isto mentaliteto.

Tako pojmovanje cerkvenega leta se pa na srečo ni lotilo popravkov liturgičnega zaklada samega. Liturgično bogastvo je prišlo do nas tako, kakor je bilo prvotno. Velika zasluga sodobne liturgične obnove, ko jo izvaja cerkveno vodstvo samo je, da je vsebinsko bogastvo liturgije na poseben način zaščitila. Adventnim nedeljam je prisodila prvi, adventnim ferijam pa tretji, od 17 decembra dalje pa drugi liturgični razred. S tem je zabranila, da bi v prihodnje kdo s svetniškimi prazniki to liturgijo spet zbrisal.

Jasno je, da se je zgodovinsko pojmovanje liturgičnega leta močno odmaknilo od starega, saj je božične praznike omejevalo na spomin na Gospoda, zabrisalo pa misel na njegovo odrešilno delo, ki se med nami v liturgiji nadaljuje. Ob takem pojmovanju liturgičnega leta je versko življenje trpelo škodo. Zgubil se je smisel za to, kar liturgija imenuje »mysterium«. Zaradi tega pojmovanja je liturgija nehala biti vir askeze ter duhovnega in zakramentalnega življenja. Zato se nam zdi tem bolj upravičeno, da Pij XII. v okrožnici Mediator Dei uči, kako od zgodovinskega Kristusa ne smemo ločiti njegovega odrešilnega dela in da ob premišljevanju povečanega Kristusa ne smemo zgubiti izpred oči njegovega zgodovinskega lika, zakaj Kristus je vedno isti, »včeraj, danes, isti tudi na veke« (Hebr 13, 8; prim. Mediator Dei 160—161).

Zaradi takega srednjeveškega pojmovanja cerkvenega leta se je božični praznik s svojim prazniškim spremstvom spremil v samostojen krog cerkvenega leta, podobno kakor pred njim velika noč. Morda se je prav zaradi tega božični praznik med krščanskim ljudstvom tako ukoreninil kakor noben drug praznik. Ker ljudstvo prvotnega pomena božične liturgije ni razumelo, je spomin na Gospodovo rojstvo obdalo s svojimi običaji, kakor so na pr. jaslice, božične ljudske popevke, božično drevesce, koledovanje itd.

SINTEZA OBEH POJMOVANJ

Lepi božični običaji so hvale vredni in jih je treba ohraniti, kjerkoli jih najdemo. Treba je pa tudi budno bedeti in paziti, da ljudski običaji ne prerastejo eshatološkega značaja božičnih praznikov. Cerkev je s svojo liturgično obnovo pokazala, da hoče, da se ta značaj ohrani še dalje. Božični prazniki se torej ne smejo izživeti v ljudskih običajih, marveč morajo ostati sredstvo duhovne obnove in poglobitve. Božični prazniki morajo ostati priprava na srečanje s Kristusom pri sodbi.

Kljub vsej domačnosti in ljubkosti božični prazniki zahtevajo od nas, da jih obhajamo s sveto resnobo, s katero se pripravljamo na drugi Gospodov prihod. Tako obhajanje božičnih praznikov pa ne dopušča, da bi ob jaslicah in božičnih pesmih ostajali kakor otroci le pri čustveni pobožnosti.

FILIP KAVČIČ